DOMSTOLENS DOM (Store Afdeling)

25. januar 2011 *

I sag C-382/08,

angående en anmodning om præjudiciel afgørelse i henhold til artikel 234 EF, indgivet af Unabhängiger Verwaltungssenat des Landes Oberösterreich (Østrig) ved afgørelse af 19. august 2008, indgået til Domstolen den 25. august 2008, i sagen:

Michael Neukirchinger

mod

Bezirkshauptmannschaft Grieskirchen,

har

DOMSTOLEN (Store Afdeling)

sammensat af præsidenten, V. Skouris, afdelingsformændene A. Tizzano, J.N. Cunha Rodrigues, K. Lenaerts, J.-C. Bonichot og D. Šváby samt dommerne A. Rosas, U. Lõhmus, E. Levits, L. Bay Larsen (refererende dommer) og M. Berger,

* Processprog: tysk.

generaladvokat: P. Mengozzi
justitssekretær: fuldmægtig B. Fülöp,

på grundlag af den skriftlige forhandling og efter retsmødet den 15. juni 2010,

efter at der er afgivet indlæg af:

— M. Neukirchinger, selvmøder

— den østrigske regering ved C. Pesendorfer og G. Eberhard, som befuldmægtigede

— den polske regering ved M. Dowgielewicz og M. Szpunar, som befuldmægtigede

— Europa-Kommissionen ved E. Traversa og B.-R. Killmann, som befuldmægtigede

— EFTA-Tilsynsmyndigheden ved X. Lewis, som befuldmægtiget,

og efter at generaladvokaten har fremsat forslag til afgørelse i retsmødet den 7. september 2010,

afsagt følgende

Dom

1 Anmodningen om præjudiciel afgørelse vedrører fortolkningen af artikel 49 EF ff.

2 Anmodningen er indgivet under en sag mellem Michael Neukirchinger og Bezirkshauptmannschaft Grieskirchen (forvaltningsmyndighed i kantonen Grieskirchen) vedrørende myndighedens afgørelse, hvorved sagsøgeren i hovedsagen blev idømt en administrativ bøde for ikke at have overholdt bestemmelserne om gennemførelse af ballonfart.

Retsforskrifter

EU-retlige forskrifter

3 Af de tre første betragtninger til Rådets forordning (EØF) nr. 2407/92 af 23. juli 1992 om udstedelse af licenser til luftfartsselskaber (EFT L 240, s. 1) fremgår følgende:

»Det er vigtigt at fastlægge en luftfartspolitik for det indre marked i løbet af perioden indtil den 31. december 1992, jf. traktatens artikel 8 A.

Det indre marked indebærer et område uden indre grænser med fri bevægelighed for varer, personer, tjenesteydelser og kapital.

Ved anvendelse inden for luftfartssektoren af princippet om fri udveksling af tjenesteydelser skal der tages hensyn til denne sektors særlige karakteristika.«

4 Artikel 1 i forordning nr. 2407/92 har følgende ordlyd:

»1. Denne forordning omhandler de krav, som medlemsstaterne stiller til luftfartsselskaber, der er etableret i Fællesskabet, med henblik på udstedelse og opretholdelse af licenser.

2. Forordningen gælder ikke for lufttransport med passagerer, post og/eller fragt med ikke-motorfremdrevne luftfartøjer og/eller ultralette motorfremdrevne luftfartøjer samt rundflyvninger. For disse operationer gælder den nationale ret om licens, hvis en sådan findes, og fællesskabsretten og den nationale ret om»air operator's certificate« (AOC).«

5 Forordning nr. 2407/92 blev ophævet ved Europa-Parlamentets og Rådets forordning (EF) nr. 1008/2008 af 24. september 2008 om fælles regler for driften af lufttrafiktjenester i Fællesskabet (omarbejdning) (EUT L 293, s. 3). I henhold til sidstnævnte

forordnings artikel 28, der har overskriften »Ikrafttræden«, trådte den i kraft dagen efter sin offentliggørelse i *Den Europæiske Unions Tidende*, som fandt sted den 31. oktober 2008.

Nationale bestemmelser

6 Lov om luftfart af 2. december 1957 (Luftfahrtgesetz, BGBl. 253/1957), som ændret ved lov offentliggjort den 26. juni 2008 (BGBl. I, 83/2008 (herefter »LFG«)), bestemmer i § 11, stk. 1:

»Et luftfartøj er et fartøj, som uden at være mekanisk forbundet med landjorden er beregnet til at befordre personer eller ting i luften, både såfremt det er tungere end luft (f.eks. flyvemaskiner, svævefly, motoriserede glideskærme og dragefly, ornitoptere, helikoptere, gyroplaner og faldskærme) eller lettere end luft (f.eks. luftskibe og balloner).«

7 LFG's § 102, stk. 1, bestemmer:

»Virksomheder, som med ikke-motorfremdrevne luftfartøjer eller ultralette motorfremdrevne luftfartøjer ønsker at udøve erhvervsmæssig luftbefordring af passagerer, post og/eller fragt, eller som udelukkende ønsker at foretage rundflyvninger uden derved at foretage transport mellem flyvepladser, skal ansøge forbundsministeren for transport, innovation og teknologi eller den kompetente myndighed, som i medfør af

§ 140b er tillagt beføjelsen, om en transportbevilling i henhold til § 104 ff. samt om en bevilling til at drive erhvervsmæssig virksomhed i henhold til § 108.«

8 LFG's § 104 bestemmer:

»1. En ansøgning om udstedelse af en transportbevilling skal på tilstrækkelig vis redegøre for de finansielle midler, der er til rådighed for virksomhedens etablering og drift.

2. I ansøgningen skal desuden angives:

a) efternavn og fornavn (selskabets navn), bopæl (hjemsted) og det sted, hvorfra virksomheden skal drives

b) navn, bopæl og nationalitet for de personer, der er bemyndigede til at handle på virksomhedens vegne

c) den påtænkte virksomhed, f.eks. rundflyvninger

d) […]

e) den påtænkte flyvestrækning, dvs. på hvilket område virksomheden skal udøve sin virksomhed

f) hvilken type luftfartøj, der påtænkes anvendt, samt deres antal

g) den påtænkte opbygning af virksomheden.

[…]«

9 LFG's § 106 bestemmer:

»1. Transportbevillingen udstedes, såfremt:

a) ansøgeren er statsborger i en kontraherende stat i aftalen om Det Europæiske Økonomiske Samarbejdsområde [af 2. maj 1992 (EFT 1994 L 1, s. 1)], er bosiddende i Østrig samt er pålidelig og i besiddelse af de fornødne kompetencer

b) driftssikkerheden er forsikret, og virksomhedens finansielle kapacitet er godtgjort, og

c) de forsikringer, der er fastsat i § 164 eller i forordning (EF) nr. 785/2004, er blevet tegnet.

2. Hvis den erhvervsdrivende ikke er en fysisk person, skal virksomheden have sit hjemsted i Østrig, og hovedparten af selskabsandelene skal være ejet af statsborgere i en kontraherende stat i aftalen om Det Europæiske Økonomiske Samarbejdsområde.«

10 LFG's § 108 bestemmer:

»1. Der gives tilladelse til drift af luftfartsvirksomhed i henhold til en bevilling, der på anmodning af en indehaver af en transportbevilling udstedes af forbundsministeren for transport, innovation og teknologi eller den kompetente myndighed, som i medfør af § 140b er tillagt beføjelsen (bevilling til at drive erhvervsmæssig virksomhed).

2. Tilladelsen skal gives, såfremt betingelserne fastsat i transportbevillingen er opfyldt, og trafiksikkerheden er garanteret. Bevillingen udstedes skriftligt, idet den ellers er ugyldig.«

11 I henhold til LFG's § 169, stk. 1, fjerde afsnit, ifaldes der en bødestraf på minimum 3 630 EUR i tilfælde af udøvelse af erhvervsmæssig luftbefordring af passagerer uden de bevillinger, som er fastsat i nævnte lovs § 102.

Tvisten i hovedsagen og de præjudicielle spørgsmål

12 Det fremgår af forelæggelsesafgørelsen, at Bezirkshauptmannschaft Grieskirchen den 22. januar 2008 udstedte en administrativ straffekendelse (»Straferkenntnis«), hvorved Michael Neukirchinger blev pålagt en bøde på 3 630 EUR, der i tilfælde af manglende betaling kan forvandles til 181 dages fængsel.

13 Den pågældende blev anklaget for den 19. juni 2007 at have foretaget erhvervsmæssig luftbefordring af personer i varmluftsballon fra en græsmark i Wies til Kallham i Land Oberösterreich uden med henblik herpå at være i besiddelse af hverken transportbevilling eller bevilling til at drive erhvervsmæssig virksomhed, hvilket er i strid med bestemmelserne fastsat i henholdsvis LFG's § 104 ff. og § 108.

14 Michael Neukirchinger, der har en bevilling til at drive erhvervsmæssig luftbefordring med balloner af personer og fragt, som er udstedt i Tyskland, anlagde sag til prøvelse af denne administrative afgørelse for den forelæggende ret og gjorde herved bl.a. gældende, at den frie bevægelighed tillader en erhvervsdrivende inden for luftfart, som har en bevilling i Tyskland, at udøve sin virksomhed i Østrig.

15 Henset til den omstændighed, at Michael Neukirchinger midlertidigt opholdt sig i en anden medlemsstat med henblik på at levere en tjenesteydelse, henhører de faktiske omstændigheder i hovedsagen ifølge den forelæggende ret a priori under retten til fri udveksling af tjenesteydelser.

16 Den forelæggende ret har ligeledes anført, at Michael Neukirchinger for 2008 af Landeshauptmann i Land Oberösterreich (regeringschefen i delstaten Oberösterreich), der på området for den omhandlede virksomhed er den kompetente luftfartsmyndighed i første instans, i henhold til LFG's § 9 var blevet meddelt en generel starttilladelse gældende for hele delstatens område. Udstedelsen af en sådan tilladelse indebærer endvidere denne myndigheds anerkendelse af gyldigheden af den bevilling, der var blevet udstedt til Michael Neukirchinger i Tyskland.

17 Da Unabhängiger Verwaltungssenat des Landes Oberösterreich finder, at afgørelsen af den sag, som verserer for den, nødvendiggør en fortolkning af artikel 49 EF ff., har den besluttet at udsætte sagen og forelægge Domstolen følgende præjudicielle spørgsmål:

»1) Skal artikel 49 EF ff. fortolkes således, at de er til hinder for en national bestemmelse, hvorefter en person, som er etableret i en anden medlemsstat, dvs. Tyskland, og dér er i besiddelse af en bevilling til at gennemføre erhvervsmæssige ballonfarter, der er meddelt i henhold til lovgivningen i sidstnævnte medlemsstat, skal have hjemsted eller bopæl i indlandet for at gennemføre ballonfarter i Østrig ([LFG's] § 106)?

2) Skal artikel 49 EF ff. fortolkes således, at de er til hinder for en national bestemmelse, hvorefter en person, som har bevilling til at gennemføre erhvervsmæssige ballonfarter, og som er etableret i en anden medlemsstat og anerkendt efter lovgivningen i den medlemsstat, hvor personen er etableret, for at gennemføre ballonfarter i en anden medlemsstat skal opnå en anden bevilling, for hvilken udstedelsesbetingelserne i sidste ende indholdsmæssigt svarer til betingelserne for den bevilling, der allerede er meddelt ham i hans oprindelsesstat, dog med den yderligere betingelse, at ansøgeren skal have hjemsted eller bopæl i den stat, hvor ballonfarten gennemføres, dvs. i Østrig i den foreliggende sag?

3) Er bestemmelserne i [LFG's] § 102, sammenholdt med § 104 og § 106, i strid med artikel 49 EF, når en bevillingshaver, der er etableret i Tyskland, ved udøvelse af virksomhed i Østrig på grundlag af sin bevilling tiltales i en straffesag, og han derved hindres i at få adgang til markedet, og for så vidt som der i medfør af [LFG's] § 106, stk. 1, ikke kan opnås en sådan bevilling og en bevilling til at drive erhvervsmæssig virksomhed, uden at der foretages en selvstændig etablering og/

eller etableres bopæl, og uden omregistrering i Østrig af en varmluftballon, der allerede er registreret i Tyskland?«

18 Ved kendelse af 21. april 2010 blev den mundtlige forhandling genåbnet, idet de parter, som er omhandlet i artikel 23 i statutten for Den Europæiske Unions Domstol, blev opfordret til eventuelt at udtale sig om, hvilken bestemmelse — henset til artikel 51, stk. 1, EF — i den primære eller afledte EU-ret, som i givet fald kan finde anvendelse på den frie udveksling af tjenesteydelser, der består i erhvervsmæssig luftbefordring af personer i varmluftballon.

Om de præjudicielle spørgsmål

Indledende bemærkninger

19 Som generaladvokaten har anført i punkt 25-30 i forslaget til afgørelse, henhører en tjenesteydelse som den, der er genstand for hovedsagen, under transportområdet og nærmere bestemt under luftfartsområdet som omhandlet i artikel 80, stk. 2, EF.

20 Da der ikke i EF-traktaten findes holdepunkter for det modsatte, skal begrebet luftfart i nævnte bestemmelses forstand nemlig forstås således, at det ligeledes omfatter en transport, som den forelæggende ret har betegnet som erhvervsmæssig luftbefordring af personer i varmluftballon. Som generaladvokaten har fremhævet i punkt 26 i forslaget til afgørelse, er varmluftballoner ligeledes omfattet af anvendelsesområdet for konventionen angående international civil luftfart, som blev undertegnet i Chicago den 7. december 1944.

21 Selv om sø- og lufttransport ifølge artikel 80, stk. 2, EF er undtaget fra bestemmelserne i afsnit V i traktatens tredje del om den fælles transportpolitik, så længe fællesskabslovgiver ikke har truffet nogen anden beslutning herom, er de imidlertid på samme vilkår som andre transportformer omfattet af traktatens almindelige regler (dom af 4.4.1974, sag 167/73, Kommissionen mod Frankrig, Sml. s. 359, præmis 32, og af 30.4.1986, forenede sager 209/84 — 213/84, Asjes m.fl., Sml. s. 1425, præmis 45).

22 Hvad angår den frie udveksling af tjenesteydelser fremgår det af artikel 51, stk. 1, EF, at artikel 49 EF dog ikke i sig selv finder anvendelse på luftfartsområdet (jf. i denne retning dom af 13.12.1989, sag C-49/89, Corsica Ferries (France), Sml. s. 4441, præmis 10 og den deri nævnte retspraksis, samt af 5.11.2002, sag C-467/98, Kommissionen mod Danmark, den såkaldte »open skies«-dom, Sml. I, s. 9519, præmis 123).

23 Således som Europa-Kommissionen har anført, bemærkes vedrørende erhvervsmæssig luftbefordring af personer i varmluftballon som den i hovedsagen foreliggende, at fællesskabslovgiver på grundlag af artikel 80, stk. 2, EF har vedtaget adskillige foranstaltninger, som vedrører denne form for luftfart. På tidspunktet for hovedsagens faktiske omstændigheder drejer det sig således om Europa-Parlamentets og Rådets forordning (EF) nr. 1592/2002 af 15. juli 2002 om fælles regler for civil luftfart og om oprettelse af et europæisk luftfartssikkerhedsagentur (EFT L 240, s. 1) og Rådets forordning (EØF) nr. 3922/91 af 16. december 1991 om harmonisering af tekniske krav og administrative procedurer inden for civil luftfart (EFT L 373, s. 4), som ændret ved Europa-Parlamentets og Rådets forordning (EF) nr. 1900/2006 af 20. december 2006 (EUT L 377, s. 176).

24 Hvad særligt angår licenser til luftfartsselskaber er EØF-traktatens artikel 84, stk. 2 (senere EF-traktatens artikel 84, stk. 2, efter ændring nu artikel 80, stk. 2, EF) blevet gennemført med vedtagelsen af forordning nr. 2407/92, der fandt anvendelse på tidspunktet for de faktiske omstændigheder i hovedsagen.

25 Det er ganske vist korrekt, at Rådet i medfør af artikel 1, stk. 2, i forordning nr. 2407/92 har udelukket licenser til luftfartsselskaber fra nævnte forordnings anvendelsesområde, bl.a. når lufttransporten af personer foretages med ikke-motorfremdrevne luftfartøjer, hvorunder varmluftballoner således er omfattet. Hvad angår en sådan form for transport har Rådet i nævnte bestemmelse udtrykkeligt præciseret, at den udelukkende henhører under den nationale ret om licens og under både den nationale ret og EU-retten for så vidt angår air operator's certificate.

26 Som det fremgår af de to første betragtninger til forordning nr. 2407/92, var det formål, som Rådet tilstræbte med vedtagelsen heraf, i løbet af perioden indtil den 31. december 1992 at fastlægge en luftfartspolitik for det indre marked, hvilket indebærer et område uden indre grænser med fri bevægelighed for varer, personer, tjenesteydelser og kapital. Fællesskabets forpligtelse til inden denne dato at oprette det indre marked, herunder på transportområdet, var fastsat i EØF-traktatens artikel 8 A (senere efter ændring EF-traktatens artikel 7 A, nu efter ændring artikel 14 EF).

27 Dette brede formål dækker dog uden videre også erhvervsmæssig luftbefordring af personer i varmluftballon som den i hovedsagen omhandlede.

28 Selv om undtagelsen fastsat i artikel 1, stk. 2, i forordning nr. 2407/92 således udtrykkeligt skyldes den omstændighed, at de særlige karakteristika inden for luftfartssektoren ikke begrunder, at erhvervsmæssig luftbefordring af personer i varmluftballon som den i hovedsagen omhandlede er underlagt nævnte forordnings bestemmelser, følger det imidlertid ikke heraf, at fællesskabslovgiver med denne undtagelse har haft til hensigt helt at udelukke en sådan transportform fra traktatens anvendelsesområde.

29 Det følger af ovenstående, at erhvervsmæssig luftbefordring af personer i varmluftballon som den i hovedsagen omhandlede henhører under EF-traktatens anvendelsesområde og dermed er underlagt en almindelig traktatbestemmelse som artikel 12 EF.

30 For at kunne give den forelæggende ret et brugbart svar skal de stillede spørgsmål følgelig undersøges med udgangspunkt i artikel 12 EF, som indeholder det almindelige forbud mod forskelsbehandling på grundlag af nationalitet (jf. bl.a. dom af 11.1.2007, sag C-40/05, Lyyski, Sml. I, s. 99, præmis 33, og af 5.3.2009, sag C-222/07, UTECA, Sml. I, s. 1407, præmis 37).

Det første til det tredje spørgsmål

31 Med det første til det tredje spørgsmål, som behandles samlet, ønsker den forelæggende ret nærmere bestemt oplyst, om artikel 12 EF er til hinder for en lovgivning i en medlemsstat som den i hovedsagen omhandlede, hvorefter der — under pålæggelse af administrative sanktioner, såfremt denne lovgivning ikke overholdes — for gennemførelse af ballonfarter i denne medlemsstat stilles krav om

— at en person, der er bosat eller etableret i en anden medlemsstat, og som i denne anden medlemsstat har bevilling til at gennemføre erhvervsmæssig ballonfart, enten etablerer bopæl eller hjemsted i den første medlemsstat, og

— at denne person skal opnå en ny bevilling, uden at der derved tages behørigt hensyn til den omstændighed, at udstedelsesbetingelserne indholdsmæssigt er de samme som for den bevilling, der allerede er meddelt vedkommende i den anden medlemsstat.

32 I denne henseende følger det af fast retspraksis, at reglerne om ligebehandling mellem statsborgere og ikke-statsborgere ikke blot forbyder åbenlys forskelsbehandling begrundet i nationalitet eller hjemsted for så vidt angår selskaber, men desuden enhver form for skjult forskelsbehandling, der ved anvendelse af andre sondringskriterier reelt fører til samme resultat (dom af 27.10.2009, sag C-115/08, ČEZ, Sml. I, s. 10265, præmis 92 og den deri nævnte retspraksis).

33 For det første bemærkes, at såfremt en lovgivning i en medlemsstat som den i hovedsagen omhandlede gør bopæl eller hjemsted i denne medlemsstat til en betingelse for at kunne gennemføre erhvervsmæssig ballonfart dér, har den indført et kriterium om sondring på grundlag af bopæl for så vidt angår fysiske personer, og på grundlag af hjemsted for så vidt angår selskaber.

34 Hvad på den ene side angår et kriterium om sondring på grundlag af bopæl fører dette faktisk til samme resultat som en forskelsbehandling på grundlag af nationalitet, eftersom der er risiko for, at dette navnlig rammer borgere fra andre medlemsstater, for så vidt som ikke-bosiddende personer som oftest er statsborgere i andre stater (jf. bl.a. i denne retning dom af 29.4.1999, sag C-224/97, Ciola, Sml. I, s. 2517, præmis 14, af 16.1.2003, sag C-388/01, Kommissionen mod Italien, Sml. I, s. 721, præmis 14, og af 15.3.2005, sag C-209/03, Bidar, Sml. I, s. 2119, præmis 53).

35 En sådan forskelsbehandling vil kun kunne være begrundet, såfremt den hviler på objektive grunde, der er uafhængige af de berørte personers nationalitet og står i rimeligt forhold til det formål, der lovligt tilstræbes med den pågældende nationale lovgivning (Bidar-dommen, præmis 54 og den deri nævnte retspraksis).

36 Det fremgår imidlertid ikke af de sagsakter, der er fremlagt for Domstolen, at der vedrørende en lovgivning som den i hovedsagen omhandlede findes en sådan begrundelse.

37 Hvad på den anden side angår et kriterium om sondring på grundlag af hjemsted udgør dette i princippet forskelsbehandling på grundlag af nationalitet, således som det fremgår af den retspraksis, der er nævnt i denne doms præmis 32.

38 For det andet kræver en medlemsstats lovgivning som den i hovedsagen omhandlede, at en person, der er bosat eller etableret i en anden medlemsstat, og som i denne anden medlemsstat har bevilling til at gennemføre erhvervsmæssig ballonfart, skal opnå en ny bevilling i den første medlemsstat, uden at der derved tages behørigt hensyn til den omstændighed, at udstedelsesbetingelserne indholdsmæssigt er de samme som for den bevilling, der allerede er meddelt ham i den anden medlemsstat. En sådan lovgivning indfører således et sondringskriterium, som faktisk fører til samme resultat som et kriterium om sondring på grundlag af nationalitet.

39 Ved at undlade at tage bevillingen udstedt i den anden medlemsstat i betragtning pålægger en sådan lovgivning nemlig den pågældende person, såfremt denne ønsker at gennemføre erhvervsmæssig ballonfart på den første medlemsstats område, en forpligtelse til for anden gang at foretage de nødvendige foranstaltninger med henblik på at opnå en bevilling. Den forpligtelse, som pålægges af denne medlemsstat, vedrører i praksis fortrinsvis statsborgere fra andre medlemsstater eller selskaber, der har hjemsted i andre medlemsstater.

40 Den østrigske regering har gjort gældende, at forpligtelsen til at opnå en bevilling udstedt af de østrigske myndigheder er begrundet i hensynet til beskyttelsen af de

befordrede personers liv og sundhed samt i hensynet til luftfartssikkerheden. Den har desuden bestridt den forelæggende rets konstatering, hvorefter betingelserne for udstedelse af på den ene side den bevilling, som Michael Neukirchinger er blevet meddelt i Tyskland, og på den anden side udstedelsesbetingelserne i Østrig indholdsmæssigt er ens.

41 Hvad angår denne indsigelse bemærkes, at det påhviler Domstolen i henhold til kompetencefordelingen mellem Unionens retsinstanser og de nationale retter at tage hensyn til de faktiske omstændigheder og de retsregler, som ifølge forelæggelsesafgørelsen er baggrunden for de præjudicielle spørgsmål (dom af 25.10.2001, sag C-475/99, Ambulanz Glöckner, Sml. I, s. 8089, præmis 10, og af 13.11.2003, sag C-153/02, Neri, Sml. I, s. 13555, præmis 35). Det tilkommer således ikke Domstolen at tage stilling til en vurdering som den, der er foretaget af den forelæggende ret med hensyn til ligheden mellem de to omhandlede medlemsstaters lovgivning om betingelserne for udstedelse af bevillinger i hovedsagen.

42 Hvad angår de beskyttelseshensyn som den østrigske regering har henvist til udgør disse ubestrideligt lovlige formål. Den omstændighed, at en medlemsstat pålægger en person som Michael Neukirchinger at opnå en ny bevilling, uden at der derved tages behørigt hensyn til den omstændighed, at udstedelsesbetingelserne indholdsmæssigt er de samme som for den bevilling, der allerede er meddelt ham i en anden medlemsstat, står imidlertid ikke — således som den polske regering og Kommissionen med rette har anført — i et rimeligt forhold til de lovligt tilstræbte formål. Eftersom udstedelsesbetingelserne for de i hovedsagen omhandlede transportbevillinger indholdsmæssigt er ens i de to medlemsstater, må det lægges til grund, at de hensyn, som den østrigske regering har henvist til, allerede er blevet taget i betragtning ved udstedelsen af den første bevilling i Tyskland.

43 Det følger af det ovenstående, at en lovgivning som den i hovedsagen omhandlede reelt udgør en forskelsbehandling på grundlag af nationalitet, som forstærkes af de administrative sanktioner, der ifaldes, såfremt en sådan lovgivning ikke overholdes.

44 De forelagte spørgsmål skal herefter besvares med, at artikel 12 EF er til hinder for en lovgivning i en medlemsstat som den i hovedsagen omhandlede, hvorefter der — under pålæggelse af administrative sanktioner, såfremt denne lovgivning ikke overholdes — for gennemførelse af ballonfarter i denne medlemsstat stilles krav om

— at en person, der er bosat eller etableret i en anden medlemsstat, og som i denne anden medlemsstat har bevilling til at gennemføre erhvervsmæssig ballonfart, enten etablerer bopæl eller hjemsted i den første medlemsstat, og

— at denne person skal opnå en ny bevilling, uden at der derved tages behørigt hensyn til den omstændighed, at udstedelsesbetingelserne indholdsmæssigt er de samme som for den bevilling, der allerede er meddelt vedkommende i den anden medlemsstat.

Sagens omkostninger

45 Da sagens behandling i forhold til hovedsagens parter udgør et led i den sag, der verserer for den forelæggende ret, tilkommer det denne at træffe afgørelse om sagens omkostninger. Bortset fra nævnte parters udgifter kan de udgifter, som er afholdt i forbindelse med afgivelse af indlæg for Domstolen, ikke erstattes.

På grundlag af disse præmisser kender Domstolen (Store Afdeling) for ret:

Artikel 12 EF er til hinder for en lovgivning i en medlemsstat som den i hovedsagen omhandlede, hvorefter der — under pålæggelse af administrative sanktioner, såfremt denne lovgivning ikke overholdes — for gennemførelse af ballonfarter i denne medlemsstat stilles krav om

— **at en person, der er bosat eller etableret i en anden medlemsstat, og som i denne anden medlemsstat har bevilling til at gennemføre erhvervsmæssig ballonfart, enten etablerer bopæl eller hjemsted i den første medlemsstat, og**

— **at denne person skal opnå en ny bevilling, uden at der derved tages behørigt hensyn til den omstændighed, at udstedelsesbetingelserne indholdsmæssigt er de samme som for den bevilling, der allerede er meddelt vedkommende i den anden medlemsstat.**

Underskrifter